

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง สถานะทางกฎหมายของที่ดินบริเวณเหมืองฉลุง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือด่วนมาก ที่ มท ๐๗๒๓/๕๖๑๔ ลงวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๕ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๘ มอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมนำที่ดินของรัฐในท้องที่ตำบลฉลุง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เนื้อที่ประมาณ ๒,๒๗๑ ไร่ ๓๗ ตารางวา ไปจัดหาผลประโยชน์ โดยวิธีการขายให้แก่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ โดยเห็นว่าที่ดินบริเวณเหมืองฉลุงก่อนที่จะออกประทานบัตรมีสภาพเป็นที่รกร้างว่างเปล่า เมื่อประทานบัตรหมดอายุที่ดินก็ยังคงเป็นที่รกร้างว่างเปล่าเช่นเดิม แม้กรมทรัพยากรธรณีจะเคยรับโอนประทานบัตรมา และโอนให้องค์การเหมืองแร่เป็นผู้ดำเนินการก็มีสิทธิเพียงทำเหมืองแร่ตามพระราชบัญญัติเหมืองแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ หากก่อให้เกิดกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินในเขตประทานบัตรไม่ ในเรื่องนี้ กรมธนารักษ์ได้พิจารณาประวัติความเป็นมาของที่ดินบริเวณดังกล่าว ประกอบกับคำพิพากษาของศาลฎีการะหว่างพนักงานอัยการจังหวัดสงขลา โจทก์ และนายแก่น แซ่อ่อง จำเลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๙๕/๒๕๓๘) แล้ว เห็นว่า ที่ดินบริเวณเหมืองฉลุงตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยนั้น เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นที่ราชพัสดุ กระทรวงมหาดไทยไม่มีอำนาจมอบหมายให้ผู้นำไปจัดหาผลประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้แต่อย่างใด ซึ่งความเห็นของหน่วยงานที่ขัดแย้งกันดังกล่าวทำให้กระทรวงอุตสาหกรรมไม่สามารถดำเนินการเพื่อจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามที่ได้รับมอบหมายได้

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องนี้ดำเนินต่อไปได้อย่างถูกต้อง กระทรวงมหาดไทยจึงขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของที่ดินบริเวณเหมืองฉลุงว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทใด

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อหารื้อดังกล่าวโดยได้รับฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) ผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) และผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม (กรมทรัพยากรธรณี และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย) แล้วปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่ดินบริเวณเหมืองฉลุงว่า

๑. ที่ดินบริเวณเหมืองฉลุง เดิมรัฐบาลได้ให้ประทานบัตรในการทำเหมืองแร่แก่

เอกชนไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต่อมาได้มีการโอนประทานบัตรในการทำเหมืองแร่ ดังกล่าวให้แก่บริษัทต่างชาติ (บริษัทแอ่งโกลโซมิสทิน ซินดิเกต ลิมิเต็ด) และเมื่อเกิด สงครามโลกครั้งที่ ๒ คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สิน ของคนต่างด้าวบางจำพวกในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้ควบคุมกิจการทำเหมืองแร่ของ ชาตินาซี และได้ตั้งให้กรมโลหกิจ (กรมทรัพยากรธรณีในปัจจุบัน) เข้าควบคุมกิจการการทำ เหมืองแร่^๑ พร้อมทั้งโอนประทานบัตร ทรัพย์สินในประทานบัตรให้กรมโลหกิจทำเหมืองต่อมา ซึ่ง รวมถึงประทานบัตรในการทำเหมืองแร่บริเวณเหมืองฉลุงด้วย

๒. เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติ ฝ่ายสัมพันธมิตรชนะสงคราม ซึ่งตามสัญญา สมบูรณ์แบบรัฐบาลไทยต้องคืนทรัพย์สินที่ควบคุมไว้ให้เจ้าของเดิม ทรัพย์สินใดที่เสียหายและ เจ้าของเดิมไม่รับคืน รัฐบาลต้องจ่ายค่าตอบแทนให้และทรัพย์สินนั้นได้ตกเป็นของรัฐ ซึ่งบริษัท ต่างชาติผู้ได้รับโอนประทานบัตรตามข้อ ๑ ดังกล่าวอยู่ในจำพวกไม่รับประทานบัตรและทรัพย์สิน ของตนคืน กรมโลหกิจจึงได้ถือประทานบัตรดังกล่าวและทำเหมืองแร่สืบเนื่องต่อมาจนกระทั่ง กระทรวงอุตสาหกรรมได้ตั้งศูนย์อุตสาหกรรมเหมืองแร่ในสังกัดกรมโลหกิจทำเหมืองแร่แทนกรม โลหกิจในพื้นที่ประทานบัตรดังกล่าว

๓. ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การเหมืองแร่ พ.ศ. ๒๕๒๐ ขึ้นใช้บังคับ และได้มีการโอนกิจการของศูนย์อุตสาหกรรมเหมืองแร่ กรมทรัพยากร ธรณี มาเป็นขององค์การเหมืองแร่^๒ ซึ่งรวมถึงการโอนประทานบัตรในการทำเหมืองแร่บริเวณ เหมืองฉลุงด้วย จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกายกเลิกพระราช กฤษฎีกาจัดตั้งองค์การเหมืองแร่ พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๔ อันมีผลเป็นการยุบเลิกองค์การ เหมืองแร่ และให้มีการดำเนินการชำระบัญชีกิจการขององค์การเหมืองแร่^๓

๔. คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๓ อนุมัติให้การนิคม อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยดำเนินการจัดตั้งโครงการนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ โดยใช้พื้นที่ เหมืองแร่เก่าตำบลฉลุง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นที่ตั้งโครงการตามที่กระทรวง อุตสาหกรรมเสนอ ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง มอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐในท้องที่ตำบลฉลุง อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๔ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๑ แห่ง ประมวลกฎหมายที่ดิน มอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมนำที่ดินของรัฐบริเวณเหมืองฉลุง จำนวนเนื้อที่ ๒,๒๗๑ ไร่ ๓๗ ตารางวา ไปจัดหาประโยชน์โดยวิธีการขายให้แก่การนิคม อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเพื่อจัดตั้งโครงการนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ โดยได้กั้นที่ดินบริเวณ

^๑ ประกาศคณะกรรมการควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินของคนต่างด้าวบางจำพวก ในภาวะคับขัน เรื่อง ตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่อำนาจการแผนก ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๘๔

^๒ มาตรา ๘ ให้กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการโอนกิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ และความรับผิดชอบของศูนย์อุตสาหกรรมเหมืองแร่ กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรมให้แก่ อ.ร.

^๓ มาตรา ๔ องค์การเหมืองแร่ซึ่งได้ยกเลิกไปตามความในมาตรา ๓ ให้พึงถือว่ายังคงตั้งอยู่ ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี

ที่มีผู้บุกรุกคัดค้านรายนายแก่น แซ่อ่อง เนื้อที่ประมาณ ๕๕ ไร่ ๑ งาน ๖๔ ตารางวา ออกจากส่วนที่จัดหาผลประโยชน์

๕. ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ พนักงานอัยการจังหวัดสงขลาได้ดำเนินคดีแก่นายแก่น แซ่อ่อง ในความผิดฐานบุกรุกเข้าไปครอบครองที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ชัดขวาง และไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งศาลฎีกาได้พิพากษาในคดีนี้ สรุปได้ว่าที่ดินพิพาท (ที่ดินที่นายแก่นฯ บุกรุกจำนวน ๕๕.๔๑ ไร่ (๕๕ ไร่ ๑ งาน ๖๔ ตารางวา) และกระทรวงมหาดไทยได้กันออกไปจากส่วนที่จัดหาผลประโยชน์ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยฯ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๕) เป็นส่วนหนึ่งในที่ดินขององค์การอุตสาหกรรมเหมืองแร่ซึ่งสืบสิทธิต่อเนื่องมาจากกรมทรัพยากรธรณี และกรมโลหกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จำเลยจึงมีความผิดตามฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๙๕/๒๕๓๕)

๖. ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้มีการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมส่งออกภาคใต้ ในท้องที่ตำบลฉลุง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมส่งออกภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๓๙ (มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๓๙) ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๑๔๗.๓๙ ไร่ โดยครอบคลุมถึงพื้นที่จำนวน ๕๕.๔๑ ไร่ (๕๕ ไร่ ๑ งาน ๖๔ ตารางวา) ที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๙๕/๒๕๓๕ ด้วย ในขณะเดียวกันนายแก่น แซ่อ่องได้ดำเนินคดีแพ่งกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและพวกต่อศาลจังหวัดสงขลาในความผิดฐานละเมิด และขอให้สั่งขับไล่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยออกจากที่ดินจำนวน ๘๑ ไร่เศษ (คดีหมายเลขดำที่ ๑๓๘๗/๒๕๓๙) ซึ่งส่วนหนึ่งของที่ดินพิพาทในคดีแพ่งนี้ (๕๕ ไร่ ๑ งาน ๖๔ ตารางวา) เป็นที่ดินพิพาทซึ่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาแล้วและมีได้อยู่ในบริเวณพื้นที่ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยฯ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๕ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๙๕/๒๕๓๕) และที่ดินอีกส่วนหนึ่ง (๒๖ ไร่เศษ) เป็นที่ดินที่อยู่ในบริเวณเหมืองฉลุงตามประกาศกระทรวงมหาดไทยฯ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๕

๗. ภายหลังจากที่ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว กรมธนารักษ์จึงได้มีการขึ้นทะเบียนที่ดินบริเวณเหมืองฉลุงเป็นที่ราชพัสดุ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อเท็จจริงข้างต้นประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติที่กำหนดประเภทและลักษณะของสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๐๔^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ สาธารณ

^๔ มาตรา ๑๓๐๔ สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธภัณฑ์

สมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดิน ซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ หรือสำนักราชการบ้านเมือง เป็นต้น ฉะนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าที่ดินบริเวณเหมืองฉลุงเป็นกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองของผู้ใดแล้ว ที่ดินดังกล่าวจึงมีสภาพเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า^๔ การที่บุคคลใดได้รับประทานบัตรให้ทำเหมืองแร่ในที่ดินรกร้างว่างเปล่า^๕ นั้น หาเป็นเหตุที่ทำให้ที่ดินนั้นเปลี่ยนสภาพเป็นอย่างอื่นไม่ ที่ดินดังกล่าวคงเป็นที่ดินของรัฐประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่าอยู่ตามเดิม^๖ ประกอบกับการได้รับประทานบัตรเป็นการให้อำนาจผู้ขออนุญาตในการทำเหมืองแร่ได้^๗ ในที่เฉพาะซึ่งได้กำหนดไว้ในประทานบัตร^๘ เท่านั้น ผู้ได้รับประทานบัตรไม่มีกรรมสิทธิ์ในบริเวณที่ได้รับประทานบัตรแต่อย่างใด^๙ เว้นแต่ที่ดินตามประทานบัตรนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ขอรับประทานบัตรเอง^{๑๐} ฉะนั้น การที่กรมโลหกิจได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินของคนที่ต่างด้าวให้ควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินบริษัทเหมืองแร่ที่คณะกรรมการได้ประกาศควบคุมและ

^๔ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เห็นว่า “พิเคราะห์ตามพระราชบัญญัติออกโฉนด ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๓ ข้อ ๑ ข. กับมาตรา ๕๙ เห็นได้ว่า ที่ดินรกร้างว่างเปล่า หมายความว่า ที่ดินซึ่งยังไม่ได้ออกโฉนดให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ใด... ที่ดินที่มีผู้ขอจับจองทำประโยชน์ไม่เป็นที่รกร้างว่างเปล่า”

ศาสตราจารย์ บัญญัติ สุธะ เห็นว่า “ที่ดินรกร้างว่างเปล่า หมายถึง ที่ดินซึ่งเอกชนยังไม่เคยมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายมาก่อน ถ้าเป็นที่ดินซึ่งเอกชนเคยมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองมาก่อนแล้ว แม้จะทอดทิ้งไปปล่อยไว้ให้รกร้างว่างเปล่าเพียงใดก็ทำให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่”

^๖ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินของคนต่างด้าวบางจำพวกในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๔ (สิทธิในที่ดินตามประทานบัตรที่ออกให้แก่ชนชาติศัตรู ซึ่งกรมทรัพย์สินทางวัฒนธรรมถือไว้แทนรัฐ) (เรื่องเสร็จที่ ๑๗๓/๒๕๑๕) ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ สร. ๑๔๐๒/๕๓๖๕ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

^๗ พระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

มาตรา ๓ ศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งใช้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าในที่ใดไม่ปรากฏคำชี้แจงเป็นอย่างอื่นแล้ว ให้พึงเข้าใจความตามคำอธิบายต่อไปนี้ คือ

ฯลฯ

ฯลฯ

๕. ประทานบัตรทำเหมืองแร่หรือประทานบัตร ให้พึงเข้าใจว่าหนังสือสำคัญซึ่งกรมโลหกิจจะได้ให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ผู้นั้นมีอำนาจทำเหมืองแร่ได้^{๑๑} ในที่เฉพาะซึ่งได้กำหนดไว้ในประทานบัตร

ฯลฯ

ฯลฯ

^๘ พระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

มาตรา ๕๑ ประทานบัตรทำเหมืองแร่ไม่ได้ให้อำนาจแก่ผู้ถือประทานบัตรหวงห้าม หรือถือกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินในเหมืองแร่นั้นเลย เพราะเหตุฉะนั้นให้ผู้ถือประทานบัตรมีอำนาจเพียงนี้ คือ

ข้อ ๑ ผู้ถือประทานบัตรมีอำนาจทำเหมืองแร่ คือ ขุดและล้าง และจำหน่ายแร่ได้แต่เฉพาะแร่ที่ได้บ่อนุญาตไว้ในประทานบัตร ถ้าจะทำเหมืองแร่ชนิดอื่นนอกจากนั้นแล้ว ต้องได้รับอนุญาตพิเศษจากเสนาบดีก่อน

ฯลฯ

ฯลฯ

^๙ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๖, ข้างต้น

จัดการไว้^{๙๐} จึงเป็นการเข้าดำเนินกิจการเหมืองแร่แทนผู้ได้รับประทานบัตรเดิมที่ได้รับประทานบัตรให้ทำเหมืองแร่ในที่ดินรกร้างว่างเปล่าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ และเป็นการเข้าใช้ที่ดินตามสิทธิของผู้รับประทานบัตรเดิมในการทำเหมืองแร่และขุดเอาแร่ได้ตามกฎหมายว่าด้วยการทำเหมืองแร่เท่านั้น^{๙๑} ถึงแม้ต่อมาจะได้มีการจัดตั้งองค์การเหมืองแร่ขึ้นและมีการโอนกิจการเกี่ยวกับเหมืองแร่มารวมถึงการทำเหมืองแร่บริเวณเหมืองจตุลจากกรมทรัพยากรธรณี (กรมโลหกิจเดิม) ไปยังองค์การเหมืองแร่ก็ตามก็เป็นเพียงการโอนสิทธิตามประทานบัตรเดิมให้มีผลทำให้ที่ดินนั้นเปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าเป็นที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะไม่ แม้ต่อมาพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ จะได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พุทธศักราช ๒๔๖๑ ก็ตาม แต่ในบทเฉพาะกาลมาตรา ๑๖๓^{๙๒} ก็ได้รองรับให้ถือว่าประทานบัตรที่ได้ออกตามกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกยังคงเป็นประทานบัตรตามพระราชบัญญัติแร่ประกอบกับมาตรา ๗๓ (๓)^{๙๓} แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ก็ได้บัญญัติห้ามมิให้การครอบครองตามประทานบัตรเป็นการได้มาซึ่งสิทธิครอบครองที่ดิน ด้วยเหตุนี้ ที่ดินบริเวณเหมืองจตุลจึงเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า และไม่ใช้ที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะอันจะมีผลทำให้ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินราชพัสดุตามมาตรา ๔^{๙๔} แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๔ แต่ประการใด ดังนั้น ที่ดินบริเวณเหมืองจตุลจึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามนัยมาตรา

^{๙๐} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^{๙๑} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๖, ข้างต้น

^{๙๒} มาตรา ๑๖๓ บรรดาประทานบัตร อาชญาบัตร หรือใบอนุญาต ที่ได้ออกให้ตามกฎหมายที่ถูกยกเลิกตามมาตรา ๓ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นประทานบัตร อาชญาบัตร หรือใบอนุญาตออกตามพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะสิ้นอายุ

^{๙๓} มาตรา ๗๓ ผู้ถือประทานบัตรมีสิทธิในเขตเหมืองแร่เฉพาะแต่

(๑) ทำเหมืองและขายแร่ที่ระบุในประทานบัตร ส่วนแร่อื่นซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการทำเหมืองนั้น ผู้ถือประทานบัตรจะขายได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

(๒) ปลูกสร้างอาคารหรือกระทำการอื่นเกี่ยวกับการทำเหมือง รวมทั้งการแต่งแร่หรือการเก็บขนน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทราย

(๓) ใช้ที่ดินในเขตเหมืองแร่ ที่ขุดเอาแร่แล้วหรือที่มีแร่ไม่สมบูรณ์พอที่จะเปิด การทำเหมือง เพื่อเกษตรกรรมในระหว่างอายุประทานบัตร แต่ทั้งนี้เมื่อสิ้นอายุประทานบัตรแล้วมิให้ถือว่าเป็นการได้มาซึ่งสิทธิครอบครอง

(๔) นำคัตขึ้นสู่ศาลในกรณีที่มีผู้โต้แย้งหรือขัดขวางสิทธิในการทำเหมือง

^{๙๔} มาตรา ๔ ที่ราชพัสดุ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน

(๒) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลและขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ

๑๓๐๔ (๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นไปจัดหาผลประโยชน์ได้ตามมาตรา ๑๑^{๑๔} แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(ศาสตราจารย์พิเศษ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๑๔} มาตรา ๑๑ การจัดหาผลประโยชน์ซึ่งที่ดินของรัฐตามนัยดังกล่าวมาในมาตราก่อนนี้ รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์สำหรับรัฐหรือบำรุงท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง